

LIETUVIŲ VALSTYBINĖ KALBA

Mokyklinio brandos egzamino vertinimo instrukcija

2008 m. brandos egzaminų pakartotinė sesija

PAAIŠKINIMAI

- Šioje instrukcijoje pateikta: skaitymo, kalbos vartojimo testų atsakymai ir vertinimas, rašymo testo vertinimas, nurodymai, kaip įforminti egzamino rezultatus.
- Kiekvieną darbą vertina ne mažiau kaip 2 vertintojai. Vertintojai rašo darbe nurodytose vietose skirtingų spalvų rašikliais. Neaiškiai, pieštuku parašyti ar pribraukti atsakymai vertinami kaip neteisingi, t. y. skiriama **0 taškų**.
- Jei kalbos vartojimo užduočių atsakymuose žodis parašytas su rašybos klaida, atsakymas vertinamas kaip neteisingas, t. y. **0 taškų**.
- Vertinant rašymo užduotį, tikrinamas tik švarraštis, kurio paraštėse sutartiniais ženklais žymimos klaidos. Taškai, skiriami pagal šioje instrukcijoje pateiktus rašymo užduoties vertinimo kriterijus, įrašomi užduočių sąsiuvinyje pateiktoje lentelėje.

I. SKAITYMO TESTAS

1 užduotis (15 taškų)

Provincija ir provincialumas nūdienos pasaulyje

Kl. Nr.	Galimi atsakymai*	Vertinimo normos**	Taškai
1	„... provincijos nėra ir ji egzistuoja tik žmogaus sieloje.“	Pacituotas tinkamas sakinio fragmentas: „... provincijos nėra ir ji egzistuoja tik žmogaus sieloje.“	1
		Nepacituota / Pacituota netinkamai.	0
2	Ar žmogus provincialus, visiškai nepriklauso nuo vietos, kur jis gyvena.	Pasakyta, kad autorius provincialumo nesieja su gyvenamąja vieta.	1
	„... galima būti visišku provincialu Vilniuje ar kitame didesniame mieste, bet likti europiečių mažame miestelyje ir kaime.“	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta. Atsakant į klausimą vien tik cituojama.	0
3	Nevienareikšmis.	Įvardyta, kad požiūris dvejopas / nevienareikšmiškas.	1
	Neigiamas.	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / tik cituojama.	0
4	Kad provincija egzistuoja – nėra nieko blogo; blogai, kai provincija daro neigiamą poveikį žmogui.	Parašyti 2 tinkami teiginiai: • provincija nėra nieko bloga / tragiška / baisu; • blogai, jei provincija daro neigiamą poveikį žmogui / „numarina“ / žlugdo gabius žmones / neleidžia realizuoti savo galimybių.	2
	Provincija nėra blogai.	Parašytas 1 tinkamas teiginys.	1
	Galima būti provincialu bet kur – mieste ir kaime. „Tragedija virsta tylus gabių žmonių užgesimas provincijoje, jiems patiems ir juos supančiai aplinkai šito net nesuvokiant.“	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta. Atsakant į klausimą vien tik cituojama.	0

5	<p><i>Provincialas nesugeba garbingai elgtis pagal visiems galiojančias taisykles; yra įsitikinęs, kad visa, kas geriausia, yra kažkur kitur; šaiposi iš tų, kurie tiki idealais.</i></p>	<p>Parašyti 3 iš šių požymių:</p> <ul style="list-style-type: none"> • provincialus žmogus nesugeba būti garbingas / nesugeba „garbingai žaisti“ / nesugeba elgtis pagal visiems galiojančias taisykles / netiki garbe (garbingu elgesiu / „moraliniu įsipareigojimu“); • jis įsitikinęs / mano, kad jo gyvenimo taisyklės yra geriausios (ir būtinos kitiems); • jis įsitikinęs, kad visa, kas geriausia, yra kažkur kitur; • jis atsisako idealų / jis niekina idealistus. 	3
	<p><i>Provincialas nesugeba garbingai elgtis; provincialas tas, kuris ciniškai vertina žmones, tikinčius idealais.</i></p>	Tinkamai įvardyti 2 požymiai.	2
	<p><i>Provincialas nesugeba garbingai elgtis; nejaučia atsakomybės.</i></p>	Tinkamai įvardytas 1 požymis.	1
	<p><i>Provincialas šventai tiki tuo, kad viską daro pagal taisykles.</i> <i>„Taigi provincialumas prasideda tada, kai išsižadama idealų, netikima garbe ir moraliniu įsipareigojimu.“</i></p>	<p>Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta. Atsakant į klausimą vien tik cituojama.</p>	0
6	<p><i>Kai apsisaugoti nuo provincialumo bandoma elgiantis kaip provincialui, bet sielos gilumoje nepritari jam; kai tikima, kad jėgų provincialumui atsisipirti galima rasti atsiskyrus nuo aplinkos.</i></p>	<p>Įvardyti 2 netinkami būdai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dvasinė stiprybė / uždumas / užsidarymas savo vidiniame pasaulyje / vienatvė; • dviveidiškumas / provincialus elgesys viešumoje ir manymas, kad esi kitoks / ne provincialas. 	2
	<p><i>Kai žaidžiama pagal provincijos taisykles ir kartu šaipomasi iš jų.</i></p>	Įvardytas 1 netinkamas būdas.	1
	<p><i>Nuo provincialumo apsisaugoti galima tik būnant aristokratu.</i> <i>„... provincialumui galima atsisipirti bet kur ir bet kada, randant tam stiprybės savo sieloje.“</i></p>	<p>Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta. Atsakant į klausimą vien tik cituojama.</p>	0
7	<p><i>Norėdamas atsisipirti provincialiai aplinkai, žmogus privalo arba priešintis jai, arba bėgti iš tos aplinkos.</i></p>	<p>Tinkamai įvardyti 2 dalykai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maištauti / priešintis / kariauti / kovoti (su provincialais); • atsisakyti / išeiti / „pasitraukti“ iš provincialios aplinkos. 	2
	<p><i>Norėdamas atsisipirti provincialiai aplinkai, žmogus privalo priešintis jai.</i></p>	Tinkamai įvardytas 1 dalykas.	1
	<p><i>Visada išlikti ramiam.</i> <i>„Atsidūręs tarp cinikų ir tinginių, jų aplinkos ilgai neištvers ir turėsi arba skelbti karą jiems, arba pasitraukti ir palikti juos ramybėje.“</i></p>	<p>Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta. Atsakant į klausimą vien tik cituojama.</p>	0

8	<i>Nes pats pasidarysi provincialus.</i>	Tinkamai parašyta 1 iš šių priežasčių: <ul style="list-style-type: none"> • nes priešingu atveju pats tapsi provincialu; • nes degraduosi kaip asmenybė; • nes dvasiškai / moraliai palūši, tapsi dviveidis. 	1
	<i>„... šito nepadares, labai greitai pats tapsi ciniku ir tinginiu.“</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / atsakant į klausimą vien tik cituojama.	0
9	<i>Kad įveiktum provincialumą turi būti atviras pasauliui.</i>	Pasakyta, kad: provincialumą įveikti padeda (profesinis ir kūrybinis) atvirumas.	1
	<i>Kaip galima įveikti provincialumą?</i>	Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / tik cituojama.	0
10	<i>Provencijos ir provincialumo problema.</i>	Tinkamai įvardyta problema: Provincialumas / Provencija ir provincialumas XXI amžiuje. Ką daryti, kad netaptum provincialu? / Kaip įveikti provincialumą?	1
	<i>Apie provenciją. „... provencija ir provincialumas yra ne tiek geografinės, kiek moralinės kategorijos.“</i>	Pastaba: problema gali būti suformuluota ne tik kaip klausimas. Atsakyta netinkamai / netiksliai / neatsakyta / tik cituojama.	0

* Atsakymai gali būti suformuluoti ir kitais žodžiais.

** Jei į klausimą, kuriuo neprašoma cituoti, atsakyta tik citata, toks atsakymas vertinamas **0 taškų**.
Jei į klausimą atsakyta tinkamai, bet mintis pagrindžiama dar ir citata, skiriami visi numatyti taškai.
Rašybos ir skyrybos (ir citatų skyrimo) klaidos vertinimui įtakos neturi.

2 užduotis (10 taškų)

Senutė su ryšulėliu

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
E	F	I	L	D	B	H	M	C	G

II. KALBOS VARTOJIMO TESTAS**1 užduotis (15 taškų)**

1	sugrįžta	6	padėjai	11	tikėkimės
2	grindžia	7	bridau	12	neturėtų
3	važinėjasi	8	broviausi	13	išvysčiau
4	tūnai	9	kaupsis	14	neįstengtum(ėm)e
5	atsigręžei	10	praūš	15	apžvelkite

2 užduotis (20 taškų)

1	kuriam	6	Vilniumi	11	šiuo	16	kelis
2	vardą	7	išskirtinę	12	principu	17	garsus
3	nepakartojamų	8	proga	13	savitumui	18	ateityje
4	galimybių	9	centru	14	pasirodymus	19	švente
5	komisijai	10	muzikologų	15	kvietimu	20	pokyčių

3 užduotis (15 taškų)

1	gimusi	5	užsegtas	9	verždamasi	13	pasiskolintas
2	pasitikėdama	6	rašoma	10	spindintį	14	išleistų
3	puoselėjamosis	7	užsagstyto	11	palikusi	15	įvardyti
4	linkusi	8	paminėta	12	skirtoje		

III. RAŠYMO TESTAS

Paaškinimai:

1. Siūdomi sutartiniai klaidų žymėjimo ženklai: *t.* – turinio trūkumas, *s* – struktūros ar teksto vientisumo trūkumas, *st.* – stiliaus ar žodyno trūkumas, *gr.* – gramatikos / žodžių darybos klaida, / – rašybos, *v* – skyrybos klaida.
2. Rašomo teksto apimtis nurodoma užduotyje (200–250 žodžių), jei parašytas **ilgesnis nei 200** žodžių tekstas, likusioje dalyje padarytos kalbinės raiškos – **stiliaus, gramatikos, rašybos ir skyrybos** – klaidos neskaičiuojamos. Turinys ir struktūra vertinami viso teksto atžvilgiu.
3. Jei parašytas **trumpesnis nei 200** žodžių tekstas, iš galutinių taškų, skiriamų už rašymo užduotį (maksimali suma – 50 taškų), skaičiaus atimama atitinkamai taškų:
 - 199–180 žodžių tekstas (trūksta 1–20 žodžių), atimamas 1 taškas;
 - 179–160 žodžių tekstas (trūksta 21–40 žodžių), atimami 2 taškai;
 - 159–140 žodžių tekstas (trūksta 41–60 žodžių), atimami 3 taškai;
 - 139–120 žodžių tekstas (trūksta 61–80 žodžių), atimami 4 taškai;
 - 119–100 žodžių tekstas (trūksta 81–100 žodžių), atimami 5 taškai.
4. Jei parašytas 99 ir mažiau žodžių tekstas – darbas nevertinamas (už rašymo testą skiriama **0 taškų**).
5. Už rašymo testą, kurio turinys ir / ar raiška įvertinta 0 taškų, **skiriama 0 taškų**.
6. Jei parašytas tekstas neskaidomas į pastraipas, vertintojas tekste rašo būtiną skirti pastraipos ženklą, o parašėjas nurodo, kad tai struktūros klaida; jei pastraipa nemotyvuotai išskirta – taip pat struktūros klaida. Jei tarp dėstymo pastraipų yra tinkama (vieno ar dviejų sakinių) **siejimo** pastraipa, tai nelaikytina klaida.
7. Netikslios (prasmę iškreipiančios) jungimo priemonės tarp sakinių ar pastraipų laikomos struktūros klaida.
8. Gramatikos klaidomis ir stiliaus (žodyno) trūkumais laikytinas žargonas bei atvejai, nurodyti vadovėliuose, žodynuose ir „Didžiųjų kalbos klaidų sąrašė“.
9. Gramatikos, rašybos ir skyrybos klaidos, stiliaus (logikos) trūkumai nedubliuojami ir laikomi atskiromis klaidomis, išskyrus atvejus, kai ta pati rašybos klaida pasikartoja bendrašakniuose žodžiuose, pvz., *gryžti, sugryžimas*.
10. Sintaksinės konstrukcijos neišskyrimas arba skyrimas iš vienos pusės laikomas viena klaida.
11. Vertindami skyrybą vertintojai privalo vadovautis *Privalomosios skyrybos taisyklėmis*.
12. Vienaime sakinyje žymima ne daugiau kaip viena stiliaus ar logikos klaida.
13. Fakto klaida laikoma turinio klaida.

Rašymo testo vertinimas. Kriterijai ir vertinimo normos (25 pirminiai, 50 galutinių taškų)**I. Turinys**

	Taškai	Aprašai
Tema. Pagrindinė mintis, ją paremiančių teiginių aiškinimas	5	Tema suvokta gerai. Pristatomi du skirtingi požiūriai pasirinktu probleminiu klausimu. Išsakoma asmeninė pozicija problemos atžvilgiu. Aiški pagrindinė mintis ir ją pagrindžiantys teiginiai. Teiginiai išsamiai, svariai pagrindžiami, pateikiant pavyzdžių; veiksmingai remiamasi ne tik asmenine, bet ir kultūrine bei visuomenine patirtimi. (Nėra fakto klaidų.)
	3*	Tema iš esmės suvokta. Pristatomi du skirtingi požiūriai pasirinktu probleminiu klausimu. Išsakoma asmeninė pozicija problemos atžvilgiu. Pagrindinė mintis pakankamai aiški, bet yra teiginių, ne visai tinkamai ją pagrindžiančių. Aiškinama nepakankamai svariai, stengiamasi plėtoti pagrindinę mintį, remiamasi ne tik asmenine, bet ir kultūrine bei visuomenine patirtimi. (Pasitaiko viena kita fakto klaida.)
	1	Tema iš dalies suvokta, yra nukrypimų. Pagrindinė mintis ir teiginiai nepakankamai aiškūs. Pristatomas tik vienas požiūris pasirinktu probleminiu klausimu. Išsakoma asmeninė pozicija problemos atžvilgiu. Mėginama aiškinti, tačiau dominuoja bendro pobūdžio aiškinimas, stinga specifiškumo, remiamasi tik asmenine patirtimi. (Yra keletas fakto klaidų.)
	0	Tema nesuvokta. Asmeninė pozicija problemos atžvilgiu neišsakoma. Pagrindinė mintis visiškai neaiški, teiginiai su ja nesusiję. Teiginiai nepagrindžiami. (Daug fakto klaidų.) / Darbas parašytas visai kita, nei nurodyta, tema.
Iš viso	5	

II. Raiška**2.1. Teksto struktūra**

Aspektai	Taškai	Aprašai
1. Įžanga ir pabaiga	2	Yra tinkama įžanga (aktualizuojama tema, pristatoma problema / požiūriai į problemą) ir pabaiga (apibendrinama viso teksto mintis). Jos proporcingos teksto atžvilgiu.
	1	Yra įžanga ir / ar pabaiga, bet abi ar viena turi trūkumų.
	0	Nėra nei įžangos, nei pabaigos. / Yra abi struktūrinės dalys, bet abi visiškai netinkamos.
2. Dėstymo pastraipų struktūra. Teksto nuoseklumas, vientisumas	3	Visos dėstymo pastraipos aiškios, tinkamos struktūros (yra pagrindinis teiginys, jis pagrindžiamas, nėra su pastraipos teiginiu nesusijusių sakinių). Tekstas vientisas, nuoseklus, logiškai siejamos pastraipos, nėra nemotyvuotų pasikartojimų.
	2	Dėstymo pastraipos iš esmės tinkamos struktūros. Yra keli trūkumai. Tekstas pakankamai vientisas, kai kurių pastraipų sąsajos ar loginiai ryšiai nepakankamai aiškūs. Nėra nemotyvuotų pasikartojimų.
	1	Dėstymo pastraipose esama didesnių trūkumų (pvz., yra nemotyvuotų minties šuolių, su teiginiu nesusijusių sakinių, neaiškių jungčių). Skaidymas į pastraipas nemotyvuotas. Yra nemaža teksto nuoseklumo trūkumų. Esama nemotyvuotų pasikartojimų.
	0	Nepaisoma dėstymo pastraipų struktūros reikalavimų. Daug trūkumų. Tekstas nenuoseklus, fragmentiškas. Teksto pastraipų sąsajos, loginiai ryšiai neaiškūs.
Iš viso	5	

2.2. Stilius ir žodynas

	Taškai	Aprašai
Bendrųjų stiliaus reikalavimų laikymasis; žodyno tinkamumas, pakankamumas	5	Kalbinė raida visiškai atitinka rašymo situaciją ir žanrą. Kalba aiški, logiška, sklandi, glausta, nepastebėta ryškesnių stiliaus trūkumų. Žodynas pakankamas.
	3*	Kalbinė raida iš esmės atitinka rašymo situaciją ir žanrą. Kalba pakankamai aiški, sklandi, mokinyš pakankamai jaučia stilistinius žodžių atspalvius, tačiau pasitaiko stiliaus trūkumų. Žodynas patenkinamas.
	1	Kalbinė raida iš dalies atitinka rašymo situaciją ir žanrą. Kalba nepakankamai aiški, dažnai nesklandi; mokinyš nepakankamai jaučia stilistinius žodžių atspalvius. Mintys formuluojamos nevisiškai aiškiai, kai kuriuos teksto fragmentus dėl raidos trūkumų sunku suprasti. Žodynas skurdus.
	0	Kalbinė raida neatitinka rašymo situacijos ir žanro. Kalba neaiški, nesklandi, nepaisoma stiliaus reikalavimų. Mintys formuluojamos labai neaiškiai, didesnę teksto dalį sunku suprasti. Žodynas ypač skurdus, ribotas.
Iš viso	5	

2.3. Gramatikos normų laikymasis

	Taškai	Aprašai
Gramatinių formų ir konstrukcijų taisyklumas, įvairumas, vartojimo tikslumas	5	Laikomasi gramatikos ir žodžių darybos normų. Pasitaiko viena kita klaida. Gramatinės konstrukcijos ir formos įvairios, vartojamos tiksliai ir taisykliai.
	3*	Stengiamasi laikytis gramatikos ir žodžių darybos normų. Klaidų yra, bet jos vieno ar kelių tipų ir iš esmės netrukdo suprasti teksto. Gramatinės konstrukcijos įvairios, bet paprastos, dažniausiai vartojamos tiksliai.
	1	Gramatikos ir žodžių darybos taisyklės taikomos nenuosekliai. Daug gramatikos ir žodžių darybos klaidų; jos trikdo ir kartais trukdo suprasti tekstą. Gramatinės konstrukcijos paprastos ir neįvairios, dažnai vartojamos netiksliai.
	0	Gramatikos ir žodžių darybos taisyklės beveik netaikomos. Labai daug ir įvairaus tipo gramatikos ir žodžių darybos klaidų, dėl to reikia pastangų tekstui suprasti.
Iš viso	5	

2.4. Rašybos ir skyrybos taisyklių taikymas

	Taškai	Aprašai
Rašyba ir skyryba	5	Taisyklės taikomos tinkamai. Yra keletas klaidų.
	3*	Taisyklės stengiamasi taikyti. Yra nemažai vieno tipo klaidų, jos trikdo, bet iš esmės netrukdo suprasti teksto.
	1	Taisyklės stengiamasi taikyti, tačiau yra daug įvairaus tipo klaidų; jos neretai trukdo suprasti tekstą.
	0	Taisyklės beveik netaikomos. Klaidų labai daug, todėl tekstą suprasti sunku.
Iš viso	5	

* **Pastaba:** vertinimo komisijos nutarimu galimi ir tarpiniai įvertinimai (4, 2), skiriami remiantis gretimų įvertinimų aprašais.

EGZAMINO REZULTATŲ ĮFORMINIMAS**1. Vertinimo komisijos pirmininkas:**

1.1. egzamino užduoties sąsiuvinio viršelyje esančios lentelės atitinkamuose laukeliuose įrašo kiekvienos egzamino užduoties dalies (skaitymo, kalbos vartojimo ir rašymo testų) įvertinimus taškais ir taškų sumą už visas šias dalis;

1.2. kandidatų gautų taškų suvestinės blanke, esančiame NEC duomenų perdavimo sistemoje KELTAS, įrašo skaitymo, kalbos vartojimo ir rašymo testų įvertinimus taškais, **suapvalintus iki sveiko skaičiaus**. Taškų sumos galima neįrašyti, ją suskaičiuos kompiuteris;

1.3. užpildytą kandidatų gautų taškų suvestinės blanką perduoda asmeniui, atsakingam už darbą su duomenų perdavimo sistema KELTAS (toliau – atsakingas asmuo).

2. Atsakingas asmuo suveda rezultatus į sistemą KELTAS ir išspausdina kandidatų gautų taškų suvestinės juodraštį. Vertinimo komisijos pirmininkas jį patikrina. Atsakingas asmuo, jei reikia, duomenų perdavimo sistemoje KELTAS ištaiso netikslumus, patvirtina įvestus duomenis ir išspausdina gautų taškų suvestinę, kurią vertinimo komisijos pirmininkas patvirtina savo parašu.

3. NEC duomenų perdavimo sistemoje KELTAS pateikiama ir vertinimo komisijos pirmininko parašu patvirtinta kandidatų gautų taškų suvestinė perduodama mokyklos, kurioje dirbo vertinimo komisija, direktoriui.